

Vergaderjaar 2019–2020

31 936

Luchtvaartbeleid

Nr. 697

BRIEF VAN DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 oktober 2019

Van 24 september tot en met 4 oktober 2019 heeft in Montreal de 40ste Algemene Vergadering van de internationale burgerluchtvaartorganisatie van de Verenigde Naties (ICAO) plaatsgevonden. Deelname aan de ICAO Assembly is essentieel voor het behartigen van de mondiale luchtvaartbe-
langen van het Koninkrijk op het gebied van luchtvaart.

Hierbij doe ik u een verslag toekomen met de resultaten van deze vergadering, zoals toegezegd in mijn brief (Kamerstuk 31 936, nr. 663), waarmee ik uw Kamer de Rijksinstructie aanbood.

In het verslag richt ik mij op de drie prioriteiten uit de eerder met u gedeelde instructie. Voor de overige specifieke onderwerpen die eveneens tijdens de Assembly aan de orde zijn geweest, verwijs ik u graag naar de verslagen en resoluties die binnenkort via de ICAO-website openbaar zullen worden gemaakt.

Toespraak en bilaterale gesprekken tijdens 40ste ICAO Assembly

Op 25 september 2019 heb ik de Algemene Vergadering toegesproken over de voor het Koninkrijk prioritaire onderwerpen en voor het bepleiten van de Nederlandse kandidatuur voor de ICAO Council verkiezingen. Tevens heb ik bilaterale gesprekken gevoerd met de delegaties van de Verenigde Staten, Canada, Zweden, Zuid-Korea en India. Daarnaast heb ik een ronde tafel bijeenkomst met de Nederlandse Stichting AviAssist bijgewoond. De Stichting AviAssist verleent technische ondersteuning aan een aantal Sub-Sahara landen in Afrika.

Met mijn Zweedse collega heb ik tijdens de Assembly afgesproken een kopgroep van EU-landen te gaan vormen om tot een ambitieuze aanpak te komen voor de reductie van de CO₂-uitstoot van de luchtvaart.

Daarnaast heeft er een kennismaking plaats gevonden met de Secretaris-Generaal van ICAO, mevrouw Fang Liu, en met de voorzitter van de ICAO Council, de heer Bernard Aliu. Deze kennismakingsgesprekken stonden in het teken van de aanbieding van een boek over het 75-jarige bestaan van de ICAO organisatie («*Behind and Beyond the Chicago Convention*»). Dit speciale boekwerk is geschreven en samengesteld door de Faculteit van Air en Space Law van de Rijksuniversiteit Leiden (Professor Pablo Mendes de León).

Terugmelding 40ste ICAO Assembly

Tijdens de Algemene Vergadering is een groot aantal luchtvaart onderwerpen besproken. Voor het Koninkrijk zijn drie daarvan van grote betekenis:

1. De verkiezing van de Nederlandse kandidaat voor een ICAO council zetel (zittingsperiode 2019–2022).
2. Afspraken omtrent maatregelen om de CO₂-emissies van de wereldwijde burgerluchtvaart terug te dringen (CORSIA).
3. Luchtvaartbeveiliging, onder andere in relatie tot cyber security, de voortgang met betrekking tot het Global Aviation Security Plan (GASeP) en de herziening van het ICAO-auditsysteem (USAP).

Ad 1. Verkiezing Nederlandse kandidaat in ICAO Council 2019–2022

Ik ben zeer verheugd u te kunnen melden dat tijdens de Assembly bijeenkomst in grote meerderheid voor de Nederlandse kandidaat, de heer Richard Ossendorp, is gestemd. Door deze verkiezing in de Raad van ICAO heeft Nederland voor de komende drie jaar een vaste zetel in de Raad bemachtigd.

Dit is een mooie prestatie, in hoofdzaak omdat de Nederlandse vertegenwoordiger in de Raad van ICAO als lid van dit dagelijkse bestuur direct invloed kan uitoefenen op het ICAO beleid en daarmee de luchtvaartbelangen van het Koninkrijk der Nederlanden rechtstreeks kan behartigen. De Nederlandse vertegenwoordiger heeft hiermee de opdracht meegekregen om zich namens Nederland in te zetten voor duurzaamheid en veiligheid in de luchtvaart. Ook wil Nederland ICAO transparanter en efficiënter maken.

Ad 2. Mondiaal systeem ter reductie van CO₂-emissies

Op het gebied van klimaatverandering en milieubeleid zijn resoluties aangenomen, waarin het belang van een effectieve aanpak van de negatieve milieueffecten van de luchtvaart wordt onderstreept, met aandacht voor geluidsemissies, luchtkwaliteit, vermindering van CO₂-uitstoot, de ontwikkeling van geluidseisen voor toekomstige supersonische vliegtuigen en het gebruik van duurzame brandstoffen.

Van specifiek belang is de steun die tijdens de discussie door een duidelijke meerderheid van staten is uitgesproken voor de ontwikkeling van een lange-termijn doelstelling voor CO₂-reductie in de internationale luchtvaart.

Staten hebben de ICAO Council verzocht hiertoe verschillende opties uit te werken, inclusief een concreet tijdspad ter overweging tijdens de volgende ICAO Assembly in 2022.

De discussie over het lange-termijn doel was rechtstreeks gekoppeld aan die over CORSIA. Hoewel na de eerste ronde van besprekingen de conclusie werd getrokken dat de bestaande resoluties ongewijzigd zouden blijven, was er met name sprake van forse oppositie vanuit China en de

Russische Federatie, ondersteund door India. Zij pleitten daarbij voor fundamentele aanpassingen van de resolutieteksten, waarmee de steun voor CORSIA onder druk zou komen te staan en het systeem zou kunnen verzwakken. Een stemming moest uitkomst brengen, maar de resolutieteksten konden zonder verdere wijzigingen worden vastgesteld.

In zijn laatste interventie heeft de Finse vertegenwoordiger als voorzitter van de Europese Unie een verklaring afgelegd, waarin een ondubbelzinnige interpretatie wordt gegeven aan de gewraakte passage in de resolutie over CORSIA als *enige* mondiale maatregel om de CO₂-uitstoot in de luchtvaart aan te pakken. In de verklaring spreekt de EU onverkort steun uit voor effectieve implementatie van CORSIA, maar wordt ook benadrukt dat overeenkomstig de Chicago Conventie het staten vrij staat om verdere maatregelen te nemen, ook op het gebied van klimaat en milieu, op non-discriminatoire basis en binnen de eigen jurisdictie.

Ad 3. Luchtvaartbeveiliging

De continue dreiging tegen de burgerluchtvaart en het internationale karakter van de luchtvaart vereist een wereldwijd, solide basisniveau van beveiligings-maatregelen. ICAO vervult hierin een belangrijke rol door te zorgen dat de standaarden (ICAO-regelgeving) worden geïmplementeerd en nieuwe dreigingen tijdig worden geadresseerd. Belangrijk onderdeel hiervan is de implementatie van het *Global Aviation Security Plan* (GASeP) en de herziening van het ICAO-auditsysteem (USAP), zodat het beveiligingsniveau van de burgerluchtvaart wereldwijd verder geoptimaliseerd wordt.

Tijdens de Assembly is steun uitgesproken voor de inzet van ICAO bij de uitvoering van de GASeP, en is ICAO verzocht een mechanisme op te zetten waarmee de vorderingen van de staten met het bereiken van de doelstellingen van de GASeP goed kunnen worden gemeten en vergeleken. Ook is het belang van innovatie onderschreven bij het ontwikkelen en realiseren van een adaptief securitysysteem, waarmee zowel op huidige als toekomstige dreigingen kan worden ingespeeld en is er uitgebreid gesproken over effectieve maatregelen tegen bedreigingen vanuit de organisatie (insider threat).

Cyber security

Met betrekking tot het onderwerp cyber security heeft Nederland haar steun uitgesproken voor de ICAO-cyberstrategie. Deze ICAO-cyberstrategie heeft als doel de luchtvaartsector te beschermen tegen cyber dreigingen die de veiligheid in gevaar kunnen brengen. Ook richt deze strategie zich op het waarborgen van de continuïteit van het luchttransport. Aangegeven is dat een snelle implementatie van deze strategie door de staten noodzakelijk is en dat hiervoor een actieplan moet worden opgesteld door ICAO. Dit standpunt werd breed gesteund.

Tenslotte is door Nederland benadrukt dat cyber security in de luchtvaart een impact heeft op verschillende luchtvaartdomeinen. Het secretariaat van ICAO is daarom verzocht te onderzoeken op welke wijze cyber security zo efficiënt mogelijk binnen ICAO belegd kan worden, waardoor afstemming en harmonisering tussen de verschillende luchtvaartdomeinen gegarandeerd wordt. Hierbij is aangegeven dat de lopende ICAO-werkzaamheden in het kader van cyber security hierdoor niet mogen worden vertraagd. Vele staten deelden deze mening en het secretariaat van ICAO is nu ook verzocht in dit kader een onderzoek te starten.

Conflictgebieden

Nederland heeft ICAO verzocht om haar werkzaamheden in het kader van het vliegen over conflictgebieden voort te zetten en ook op te nemen in haar werkprogramma. Budget dient hiervoor georganiseerd te worden. Dit voorstel is door meerdere landen gesteund. Voortzetten van deze werkzaamheden is ook in lijn met de uitkomsten van de Air Navigation Conference in 2018. Het is van belang dat ICAO actief monitort of de regelgeving gerelateerd aan vliegen over conflictgebieden in de verschillende ICAO-regio's wordt geïmplementeerd. Nederland heeft ook ondersteuning aangeboden aan ICAO voor het uitvoeren van deze werkzaamheden.

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,
C. van Nieuwenhuizen Wijbenga